

## ВПЛИВ ФАКТОРІВ ВИРОБНИЦТВА НА ВАРТІСТЬ ПІДПРИЄМСТВ

Юрій Е.О., Мартинюк Ю.О.

Буковинський державний фінансово-економічний університет

Стан факторів виробництва і компонентів грошових потоків впливає на сукупну вартість виробництва і підприємства в цілому. Для того, щоб постійно зростала ефективність діяльності суб'єктів господарювання необхідно раціонально використовувати наявні ресурси. Тому в статті аналізується стан основних виробничих ресурсів та рівень їхнього впливу на кінцевий продукт та вартість. Також розглядаються основні причини та проблеми низької вартості вітчизняних підприємств. Запропоновано декілька шляхів підвищення вартості та ефективності управління бізнесом.

**Ключові слова:** Фактори виробництва, вартість підприємств, чинники вартості, капітал, праця, підприємництво.

**Постановка проблеми.** Загальним показником розвитку підприємства є його вартість, оскільки вона відображає сукупну характеристику фінансових показників діяльності підприємства та забезпечує інтереси різних учасників ринкових відносин. Тому вартісна оцінка підприємства повинна стати важливим інструментом управління власністю. Зосередження на пошуку можливостей ефективного функціонування підприємства зумовлює необхідність формування якісної системи інформаційного забезпечення прийняття управлінських рішень, раціонального використання факторів і чинників виробництва, впровадження наукових новинок.

Виявлення закономірностей сучасного стану розвитку факторів виробництва дасть змогу проаналізувати основні причини низької вартості вітчизняного бізнесу та перспективні можливості управління нею.

**Аналіз останніх досліджень та публікацій.** Окремі аспекти впливу факторів виробництва на вартість бізнесу розглядали класики політичної економії – А. Сміт, Д. Рікардо, У. Петті. Дослідження, що здійснювалися А. Маршалом, Й. Шумпетером, Е. Чемберліном, Дж. Робінсон, Дж. Б. Кларком, Дж. Хіксом, І. Фішером, Р. Коузом, Дж. Гелбрейтом, Г. Саймоном та іншими, дозволяють стверджувати, що сформувалися певні теорії управління на основі надання переваги тим чи іншим чинникам формування вартості. У вітчизняній практиці вплив основних економічних параметрів на вартість підприємств розглядають А. Чхун, М. Герасимчук, О. Терещенко, О. Мендрул.

**Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми.** На сьогоднішній день теорія управління вартістю підприємств та вплив на вартість основних факторів виробництва носить суперечли-

вий характер. Дослідження в даній сфері зарубіжних авторів часто використовуються у вітчизняній практиці без врахування особливостей діяльності суб'єктів господарювання національної економіки. Для визначення безпосереднього впливу факторів виробництва на вартість підприємств в Україні проаналізуємо їх стан та динаміку за декілька років та зазначимо їх особливості й розробимо пропозиції стосовно подальшого управління ними.

**Мета статті.** Головною метою статті є дослідження впливу факторів виробництва на вартість українських підприємств в сучасних умовах та визначення похідних чинників вартості.

**Виклад основного матеріалу.** Основними чинниками створення вартості підприємства є фактори виробництва – саме завдяки їх дії вона виникає. Праця, капітал, земля, підприємництво та інформація виступають як потенціал вартості, а їх використання проявляється в створенні нових категорій, що характеризують показники та результати діяльності [2, с. 3].

Класики політичної економії А. Сміт, Д. Рікардо, У. Петті пов'язували вартість із витратами праці на виробництво товару, тобто визначали працю основним джерелом вартості виготовлених товарів і, відповідно, компанії в цілому. Щоб охарактеризувати вплив праці на розвиток підприємств в Україні розглянемо основні її макроекономічні показники та тенденції протягом останніх п'яти років (табл. 1) [9].

Динаміка зайнятості в національній економіці свідчить про незначне збільшення працюючих. Так, за період з 2009 по 2013 роки спостерігається зростання даного показника. Найбільш позитивним є збільшення цього показника в 2013 році в порівнянні із базовим на 1,1%. Це пов'язано із створенням останніми роками додаткових робочих місць. Але праця

Таблиця 1

Динаміка зайнятості в галузях економіки

Показник	Одиниці виміру	Роки				
		2009	2010	2011	2012	2013
Всього зайнятих в галузях економіки у тому числі:	тис. осіб	20191,5	20266,0	20324,2	20354,3	20404,1
	у % до 2009 р.	100,0	100,4	100,1	100,8	101,1
– промисловість;	тис. осіб	3546,9	3461,5	3352,7	3345,6	3274,8
	у % до 2009 р.	100,0	97,6	94,5	94,3	92,3
– сільське, лісове та рибне господарство;	тис. осіб	3152,2	3115,6	3410,3	3496,0	3577,5
	у % до 2009 р.	100,0	97,6	98,8	108,2	110,9
– оптова та роздрібна торгівля;	тис. осіб	4304,7	4388,2	4395,4	4441,7	4556,2
	у % до 2009 р.	100,0	101,9	102,1	103,2	105,8
– фінансова та страхова діяльність;	тис. осіб	351,4	332,8	350,6	327,9	318,1
	у % до 2009 р.	100,0	94,7	99,8	93,3	90,5
Кількість зареєстрованих безробітних (на кінець року)	тис. осіб	531,6	544,9	482,8	506,8	487,7
	у % до 2009 р.	100,0	102,5	90,8	95,3	91,7

Джерело: [9]

## Вартість основних фондів вітчизняних підприємств

Показник	Роки				
	2009	2010	2011	2012	2013
Залишкова вартість основних засобів, млн. грн.	396033,0	426597,0	470587,9	763328,4	772667,6
Залишкова вартість основних засобів, у % до 2009 р.	100,0	107,7	118,8	192,7	195,1
Знос, млн. грн.	596028,6	658909,2	765499,5	944081,9	1085747,5
Знос, у % до 2009 р.	100,0	110,5	128,4	158,4	182,6

Джерело: [9]

як джерело формування сукупної вартості підприємств характеризується погіршенням своїх якісних та кількісних характеристик в окремих галузях. Чисельність зайнятих в промисловості за п'ять років зменшилася на 7,7%. Така тенденція може бути визнана нормальною за умови здійснення структурних перетворень економіки, тоді зниження чисельності зайнятих в промисловості компенсується розвитком сфери послуг та інших галузей.

Люди, які залишають промислові підприємства, тільки частково поповнюють сферу послуг, адже більшість переходять у сільське та лісове господарство на сезонні роботи (збільшення працівників протягом 2009-2013 років у даній галузі на 10,9%), а всі інші поповнюють категорію безробітних [9].

Таким чином трудовий потенціал використовується неповністю і характеризується такими загальними тенденціями: погіршенням кваліфікації працівників, збільшенням кількості незадоволених своїм статусом, зниженням реальних доходів робочої сили, правовим нігілізмом, зниженням рівня культури. Саме наведені фактори впливають на рівень використання праці та на її можливості забезпечувати зростання сукупної вартості підприємств.

Не менш важливим чинником формування вартості є капітал. У теорії використання капіталу його характеристика як виробничого ресурсу займає центральне місце. Це визначається тим, що накопичені економічні блага, що представляють всі форми капіталу, задіяні або можуть бути задіяні насамперед у виробничому процесі. Використовуваний у процесі створення товарів і послуг капітал, поряд з іншими факторами виробництва, надає визначальний вплив на результати виробничої діяльності [4, с. 54].

Найбільш значимою для підприємств є вартість необоротних активів (основних фондів), яка за останні роки суттєво змінилась. Так, залишкова вартість основних засобів за період 2009-2013 років зростає на 95,1%, що свідчить про їх часткове оновлення (табл. 2) [9]. Але незважаючи на виявлені позитивні тенденції в оновленні та підвищенні ефективності використання основних засобів промисловості, їх стан за останні роки значно погіршився. Рівень зносу як у промисловості в цілому, так і окремих її секторах зростає, у той же час темпи оновлення не відповідають потребам у відтворенні зношених основних засобів промисловості. Підвищення залишкової вартості основних засобів також можна пояснити здійсненням щорічної переоцінки даних активів, а не їх фактичним оновленням.

Через значне зношення основних засобів посилюється технічна та технологічна відсталість промислових підприємств та, зокрема, продукції вітчизняного виробництва. За рівнем якості, надійності, довговічності та ефективності західних компаній значно перевершують українські. Збільшення критичного рівня зношеності основних виробничих засобів базових підприємств фондозабезпечуючих галузей економіки негативно вплинуло на конкурентоспроможність, якість та собівартість продук-

ції всіх промислових підприємств країни. Таким чином, сукупна спрацьованість призводить до зменшення вартості діючого підприємства, а балансова вартість хоч і збільшується протягом 2009-2013 років за рахунок оновлень та проведення ремонтів, але вона все одно не відповідає сучасним вимогам розвитку [1, 14].

Щодо нематеріальних активів, як елементу капіталу, то найістотніший вплив на вартість підприємств справляють об'єкти інтелектуальної власності. Саме вони визначають майбутню конкурентоспроможність [6, с. 118]. Але можливості їх створення погіршуються, що передусім пов'язано з низьким рівнем фінансування і недофінансуванням науки. Затверджуючи бюджети на відповідні роки урядовці стверджують: «ситуація з державним бюджетом важка. Навіть соціально захищені статті збільшуються лише відповідно до рівня інфляції. Уряд не бачить інших шляхів виходу з кризи, як затягнути паски і не фінансувати науку». Тобто на сьогоднішній день в Україні, всупереч офіційно заявленій державній ідеології, наука не відноситься до «однієї з найважливіших стратегічних складових соціально-економічного розвитку країни та інноваційної діяльності». Нинішні пріоритети державної політики інші. Ймовірно, саме вони «повинні стати надійним фундаментом економічного зростання нашої держави [7, с. 81].

У даний час головним діючим нематеріальним активом є право користування природними ресурсами. Проте воно створює вартість лише для підприємств добувної промисловості, орієнтованих на експорт. У цілому ж нематеріальні активи будь-якої помітної ролі у формуванні сукупної вартості підприємств не відіграють, так як використовуються нерационально і неефективно.

Земля як фактор створення вартості є одним із найважливіших елементів виробництва. Для більшості українських промислових підприємств не існує проблеми нестачі територій. Але щодо того, який вплив справляє земля на сукупну вартість, відповісти важко. Адже визнані і використовувані методи грошової оцінки земельних ділянок не дають змоги з'ясувати наскільки дана оцінка відповідає ринковій ціні [3, с. 190].

Щодо визначення підприємництва як фактора формування сукупної вартості підприємств, то це здатність людей до організації виробничої, торговельної, комерційної та іншої ділової, економічної діяльності, яка буде підвищувати показники ефективності та результативності бізнесу. Це особливий економічний фактор, який забезпечує комбіноване поєднання всіх інших ресурсів у єдину систему в процесі виробництва товарів та послуг. Саме від прийнятих рішень та розроблених заходів, здатності активно діяти на власний страх та ризик власників, менеджерів, працівників буде залежати розмір отриманого прибутку та понесених витрат, а, отже, і вартість створених продуктів та компанії [3, с. 192].

Використання інформації як фактора створення вартості дозволяє заощаджувати більшість ресур-

сів інвесторів, вчасно володіти необхідними даними та ефективно здійснювати діяльність. Подальший прогрес суспільства значною мірою пов'язаний сьогодні з удосконалюванням інформаційної інфраструктури, ефективністю формування, розміщення і використання інформаційних ресурсів і продуктів.

Основними проблемами досліджень у сфері інформаційних ресурсів суспільства є: проблема розкриття сутності інформаційного ресурсу як фактора виробництва, форми подання знань, визначення і дослідження закономірностей формування, перетворення і поширення різних видів інформаційних ресурсів у суспільстві [5, с. 86].

Використання факторів виробництва як ресурсів необхідних для створення товарів та послуг створюють похідні чинники формування вартості підприємства. До них належать: показники, що характеризують вартісні обсяги продукції, оборотні кошти, амортизація, прибуток, інвестиції та заборгованість.

Вартісні показники виробництва товарів і послуг характеризує обсяг ВВП. Протягом останніх років спостерігається зростання даного показника в фактичних цінах (рис. 1) [9].

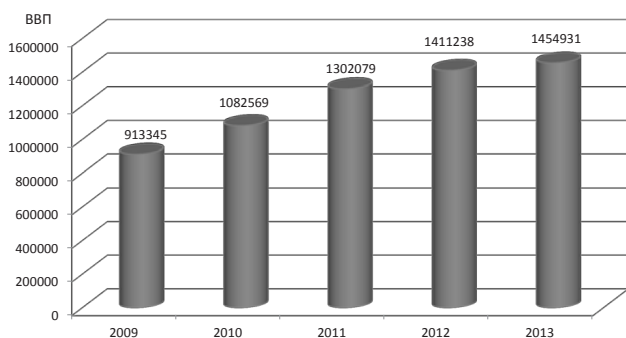


Рис. 1. Обсяг ВВП в Україні в 2009-2013 роках, млн. грн.  
Джерело: [9]

Аналізуючи показники вартісних обсягів продукції, слід враховувати, що статистика відображає лише стан легального сектора, не беручи до уваги обсяг тіньової економіки, розмір якої, за деякими оцінками, становить 40-60% ВВП. Здавалося б, що

такий істотний обсяг має свідчити про наявність відповідної за величиною вартості підприємств, проте це не зовсім так. По-перше, як справедливо зазначають вітчизняні дослідники, суб'єкти тіньової економіки використовують державні кошти, перекладаючи весь тягар економіки на населення та інші підприємства; по-друге, економічні інтереси тіньового сектора зосереджені насамперед у сфері обігу, а не виробництва; по-третє, створювана вартість вилучається з національної економіки (за деякими оцінками, з України щороку вивозиться не менше 5 млрд. дол. [8, с. 139]. Таким чином, тіньова економіка, якщо й збільшує вартість підприємств, то дуже незначною мірою; діяльність цього сектора економіки спрямована не на створення, а на перерозподіл вартості підприємств.

**Висновки і пропозиції.** Фактори виробництва відіграють важливу роль у виробничому процесі та формуванні вартості підприємств. Зазвичай вони ототожнюються з передовими виробничими технологіями, сучасним маркетингом, прогресивними методами організації діяльності та управління, що забезпечують зростання вартості. Дослідження того чи відіграють позитивну роль дані показники у формуванні вартості національних підприємств показало, що в Україні неефективно здійснюється управління ними.

Щоб підвищити вартість на основі раціонального використання факторів виробництва потрібно: визначити роль кожного із них для окремих галузей, підприємств; вдосконалювати технології та запроваджувати інновації; розширювати інформаційне забезпечення підприємств; вдосконалювати систему передачі інформаційних потоків; впроваджувати новітні концепції та механізми управління вартістю.

Задля забезпечення подальшого зростання вартості підприємств необхідно запроваджувати вартісно-орієнтовані методологічні принципи управління підприємствами на рівні національної економіки, вирішувати на цій основі проблеми капіталізації як цільового критерію управління активами підприємства; здійснювати безперервну реорганізацію суб'єктів господарювання, спрямовану на досягнення, в першу чергу, позитивної динаміки зростання вартості акціонерних товариств, що обумовлює його довгострокове функціонування.

## Список літератури:

1. Гнеушева І. О. Управління вартістю та структурою капіталу підприємства [Текст] / І. О. Гнеушева, Т. І. Притика // Вісник КІБіТ. – 2011. – № 2. – С. 14-16.
2. Грапко Н. Оцінка факторів впливу на вартість підприємств [Текст] / Н. Грапко // Ринок цінних паперів України. – 2011. – № 5-6. – С. 3-8.
3. Давидов О. І. Зростання вартості підприємництва як цільовий критерій управління [Текст] / О. І. Давидов // Актуальні проблеми економіки. – 2014. – № 9. – С. 186-195.
4. Давидов О. І. Оцінка вартості підприємства у контексті фінансового управління [Текст] / О. І. Давидов // Підприємницька діяльність в Україні: проблеми розвитку та регулювання: збірник матеріалів 7-мої Міжнар. наук.-практ. конф. (27 черв., 2013, м. Київ) / МОН України, КНЕУ ім. В. Гетьмана [та ін.]. – К.: МІБО КНЕУ, 2013. – С. 53-55.
5. Заворотній Р. І. Економічний зміст вартості підприємства та її роль у стратегічному управлінні корпоративним розвитком [Текст] / Р. І. Заворотній // Формування ринкових відносин в Україні. – 2013. – № 7-8. – С. 85-89.
6. Левощко Н. В. Розробка методичної схеми дослідження впливу інтелектуального капіталу на ринкову вартість підприємства [Текст] / Н. В. Левощко // Економіка і регіон. – 2009. – № 4. – С. 116-120.
7. Мусієнко В. Д. Вплив соціально-економічних чинників на вартість підприємства [Текст] / В. Д. Мусієнко, Н. А. Молозіна, А. М. Замаєва // Формування ринкових відносин в Україні. – 2013. – № 7-8. – С. 79-84.
8. Мусієнко В. Д. Вплив продуктивності праці на вартість промислового підприємства [Текст] / В. Д. Мусієнко, А. Г. Панчук, Л. М. Павлюк // Формування ринкових відносин в Україні. – 2013. – № 3. – С. 136-140.
9. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [сайт <http://www.ukrstat.gov.ua>].

Юрій Э.А., Мартынюк Ю.А.

Буковинский государственный финансово-экономический университет

**ВЛИЯНИЕ ФАКТОРОВ ПРОИЗВОДСТВА НА СТОИМОСТЬ ПРЕДПРИЯТИЙ****Аннотация**

Состояние факторов производства и компонентов денежных потоков влияет на совокупную стоимость производства и предприятия в целом. Для того, чтобы постоянно росла эффективность деятельности субъектов необходимо рационально использовать имеющиеся ресурсы. Поэтому в статье анализируется состояние основных производственных ресурсов и уровень их влияния на конечный продукт и стоимость. Также рассматриваются основные причины и проблемы низкой стоимости отечественных предприятий. Предложено несколько путей повышения стоимости и эффективности управления предприятиями.

**Ключевые слова:** Факторы производства, стоимость предприятий, факторы стоимости, капитал, труд, предпринимательство.

Yurii E.A., Martyniuk Y.A.

Bukovyna State University of Finance and Economics

**INFLUENCE OF FACTORS OF PRODUCTION ON VALUE OF ENTERPRISES****Summary**

The condition of the production factors and components of cash flows affects the total cost of production and the enterprise as a whole. In order for the efficiency of business entities to continuously grow, it is necessary to efficiently use available resources. Therefore, the article analyzes the state of the main production resources and the level of their influence on the final product and the value. The paper also discusses the underlying causes and problems of low value of domestic enterprises. The authors propose several ways to improve the cost and efficiency of business management.

**Keywords:** production factors, value of enterprises, value drivers, labour, capital, business.

УДК 339.137.2:339.146::678

**ВИКОРИСТАННЯ ЯКІСНИХ МЕТОДІВ АНАЛІЗУ  
КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ КОМПАНІЙ НА РИНКУ ВІКОННИХ СИСТЕМ**

Яшкіна Н.В., Кузьменко Н. О.

Український державний хіміко-технологічний університет

У статті досліджено використання якісних методів аналізу конкурентоспроможності. Наведено їх переваги і недоліки. Практична значимість полягає в демонстрації використання якісних методів оцінювання на прикладі віконних систем. Запропоновано напрями підвищення конкурентоспроможності компанії. На прикладі ДП «Факро Львів» проведено SWOT-аналіз та сформована модель М. Портера для оцінювання конкурентних переваг підприємства.

**Ключові слова:** конкурентоспроможність, конкурентне середовище, конкурентні переваги, матричні методи, модель Портера.

**Постановка проблеми.** Успіх підприємництва базується на стійкій конкурентній перевазі. Компанія є конкурентоздатною завжди, коли має перевагу перед конкурентами в залученні споживачів і захищена від впливу конкурентних сил. Забезпечення конкурентоспроможності підприємств зростає в результаті інтеграції України в міжнародні організації і подальшого розвитку економіки. В умовах націленості України на інтеграцію в світову економічну систему альтернативи підвищенню конкурентоспроможності вітчизняних підприємств не існує. Це визначає необхідність дослідження конкурентоспроможності суб'єктів господарювання, методів її аналізу, формування і розвитку. У сучасних умовах, розвиток ринку віконних систем важливим є вибір постачальників, одне з перших місць займає якість обслуговування клієнтів. Оператори цього ринку повинні працювати так, щоб помірні ціни і високий рівень обслуговування стимулювали потенційних клієнтів.

**Аналіз останніх досліджень і публікацій.** Питанню оцінювання методів конкурентоспроможнос-

ті підприємства присвячена велика кількість праць як вітчизняних, так і зарубіжних науковців. Серед класиків теорії конкурентоспроможності, які досліджували проблеми її кількісного вираження, слід виділити І. Кокбурна, М. Портера, К. Прахалада, Г. Хамела, Р. Хендерсон та ін. Значний внесок у розробку методології дослідження конкурентних позицій організації здійснено такими авторами, як Г. Азоевим, П. Зав'яловим, В. Павловою, Р. Фатхутдінов, О. Юдановим та ін. Основоположниками граничних методів є Д. Ейгнер, У. Куапер, С. Ловел, М. Фаррел, А. Чарнс, Р. Шмідт та ін. Віддаючи належне глибині і різносторонності досліджень, проведених вітчизняними і зарубіжними авторами, слід зазначити, що в сучасній науковій літературі недостатньо вивчені прикладні питання розвитку інструментарію для використання регіональними підприємствами.

**Невирішені частини досліджуваної проблеми.** Аналіз літературних джерел показує, що, з одного боку, є безліч праць, присвячених теорії конкуренції, особливостям формування конкурентних стосун-